

A Kökényes—Rénold nemzetség Erdélyben,

Túróczi János krónikás (II. 15.) mondja: «*Kyquin és Rénold* eredete Spanyolországban keresendő; Margit királynéval, Szár László fia Béla király nejével együtt jöttek Pannoniába. E Bélának első neje t. i. Lengyelországból vala.»

A krónikás itt nagy hibát követ el. Szár László fiának, I. Béla királynak neje, igaz, lengyel származású volt, de Margitot csak III. Béla király második nejeként ismerjük. E Margit VII. Lajos francia király leánya és az 1183-ban elhalálozott angol trónörökösnek, Henriknek, az özvegye; 1186-ban férjhez ment III. Bélához. Vajjon a Margittal együtt Magyarországra bevándorolt Kyquin és Rénold francziák vagy spanyolok (a mint Túróczi mondja) voltak-e, meg nem határozható. Tény, hogy kettejük utódai Magyarországon »Kökényes—Rénold nembeliek;« éppen úgy, mint a bevándorolt Hunt és Pázmán, Gut és Keled ivadéka az ősök nevének összevonása által egy nemzetség ősatyjáivá lettek.

A két jövevényről nevükön kívül mitsem tudunk (1228-ban előfordul ugyan egy Kyquinus comes mint erdélyi birtokos — Hazai okmánytár VI. 22, — s ez valószínűleg az egyik bevándorolt) s egész század múlik el, míg nemzetségük két ivadéka: I. Mikod fiai II. *Mikod* és *Imre* tényleg működő személyként lép fel.

I. *Mikod*ról, ki valószínűleg a két jövevény egyikének a fia, mit sem tudunk; annál többet azonban fiairól, különösen pedig II. *Mikod*ról, ki mint vitéz katona és bölcs államférfiú különféle irányban tüntette ki magát.

Mindjárt az első alkalommal, a midőn megismerkedünk vele, nagy hősnak beválik. Történt ez pedig a stájer-osztrák hadjáratban, melyet IV. Béla cseh Ottokár ellen 1250-ben menesztett. Mikodnak azon föladata jutott, hogy a magyar határon lévő erős Mienen várát (talán Brünn?) ostromolja. Midőn — a többi bárók között az első — erőszakkal akart a várba nyomulni s ott a magyar zászlót kibontani, lándzsadöfés következtében jobb kezén s jobboldalú bordáján sebesítettet. Innen az Alsó-Ausztriában fekvő Kirchsclag ellen vonult, melynek ostromlása alatt Béla király szeme előtt kődobás következtében jobb lábán csonttörést szenvedett, míg bal lábát lándzsával sértették. Ez érdemek jutalmazásául II. Bélától a zala-

megyei Lövő, Szepene és Bánd nevű helységeket kapta.¹⁾ Mostantól kezdve egész 17 évig mit sem hallunk felőle, mígnem IV. Béla családi viszonyai megint a tevékenység mezejére hívják.

Mint a trónörökös, V. Istvánnak, buzgó párthive, 1265/6-ban — az öreg király és fia között hevesen kitört viszályok alkalmával — elég alkalma nyílt arra, hogy István király szolgálatában kiváló érdemeket szerezzen.

Midőn István Erdélybe menekült, hogy onnan atyja ellen fegyveres ellenállást kifejtсен, Béla egy a Borsa nb. László vajda s testvére Gyula vezérlete alatt álló magyar-kún hadat küldött utána; Mikod és Imre, ezt azonban mások segítségével Dévánál legyőzték. Midőn azután István a nagyobb sereg élén ellene vonult Lőrincz nádor előtt Feketehalomba visszahúzódott, megint csak Mikod és Imre azok, kik az ostromoltak egyik kirohanása alkalmával a győzelmet elősegítették s az ellenséges fővezér elogatását lehelővé tették. Most a kún Menk vezérlete alatt új kún sereg jött Erdélybe, de ezt is István lelkesült serege, különösen Mikod és Imre csapata, csúfosan megverte, mire István már merhette Erdélyt elhagyni s a háború színhelyét Magyarországra áttenni; a Tisza felé vonult. Itt fogadta őt Ákos nb. Ernő bán, egy új sereg vezére; ezt is legyőzte, mely alkalommal Mikod a Csák nb. Péter segítségével a fővezért fogságba ejtette. Béla király erre unokáját (Anna hgnő fiát), Béla macsói herceget egy új hadsereg parancsnokává tette (seregében Güssingi Henrik nádor és fiai is voltak), mire a két had a pestmegyei Izsaszeg-nél döntő csatára összekocczantott. De a harcok istennője itt is István javára döntött. Mikod és Imre ez alkalommal is kitüntették magukat. Közreműködésüknek lehetett megköszönni, hogy Henrik nádor más ellenséges előkelő tisztekkel együtt fogságba került s hogy Preussel Henrik, budai várparancsnok megleletett, — de Mikod maga is nehezen sérült.

Meg is jutalmazta István e kiváló érdemeket. Miután szüleivel békét kötött, Mikodnak 1269-ben az Erdélyben fekvő Jenő (a Szamoson, a mai Dobokamegyében), Bortelek, Csobolótelek és Stepantelek nevű helységeket adományozta, mely adományozás 1270-ben újra megerősített²⁾

Vajjon Mikod 1269-ben tényleges vagy csak tiszteletbeli bán volt-e (mert István »bán«-nak czimezi őt) meg nem határozhatjuk; 1275. decz. 10-től 1276-ig azonban szörényi bán.³⁾ Egy 1276-ban kiállított okiratban Mikod István bán neve alatt Szentmiklós birtokosaként fordul elő.⁴⁾

¹⁾ Fejér V. 2. 495.

²⁾ Hazai okmánytár VI. 174. 240.

³⁾ Fejér V. 2. 235. 240. Wenzel XII. 135. 144. 174.

⁴⁾ Wenzel I. 73. (tévesen 1176-ra helyezve)

V. István halála után IV. László pártját fogta s e király kiskorúsága alatt — daczára annak, hogy annyi főúr ezalatt az ország békéjét és jólétét veszélyeztette — a béke és nyugalom embere maradt. Azért, s mivel IV. Lászlónak egynehány »expedició« alkalomával, hasznos szolgálatokat tett, megerősíté őt László 1279. jun. 29-én és július 11-én úgy Béla mint István adományozásaiban, melyek az előttünk már ismerteken kívül, még a dobokamegyei Dobokavártalva (ma Doboka), Losárd, Igricztelek és Kerékegyhát (a két utóbbi Tordamegyében) nevű helységekből álltak.¹⁾

1283-ban tiszteletbeli bán s a nógrádmegyei Bágyonban birtokos Szolnoknembelieknek birtokosszomszédja²⁾

Mikod testvéréről, Imréről 126⁵/₆ óta mit sem hallunk. Csak közvetlenül halála előtt, 1285-ben akadunk egy okíratra, melynek alapján a Maros mentén fekvő Koppán és Ivánkatelek nevű birtokait lelki üdve biztosítására a gyulafejérvári káptalannak hagyományozta s melyben elmondja, hogy e birtokokat IV. Bélától, szolgálatai elismeréséül kapta.³⁾ Mikod bán és fiai megerősítik ez adományozást. Hogy Imre nemsokára ezután végrendelkezett és meghalt, bizonyítja ama körülmény, hogy fia, *János*, 1286. márczius 19-én Gyulafejérvárt ez adományozást helybenhagyja.⁴⁾

Ez adományozás magyarázatát adja különben Mikod maga. Azt mondja, hogy ő is, testvére is, atyjuk részéről valamikor tett fogadalom értelmében a szentföldre akartak vonulni; de mivel nem voltak azon helyzetben, hogy ezt saját vagyonuk alapján megtegyék, Fülöp, fermói püspök, pápai legátus, egy az egyháznak fizetendő 50 márkáig érő pénzösszeg fejében felmentette volna őket e kötelezettség alól. Imre azonban meghalt, mielőtt e felmentési összeget lefizették volna s ezért odaadja Mikod 1288. márczius 27-én Gyulafehérvárott kiállított okírata alapján a tordamegyei szentmiklósi birtokát (Kerékegyház és Koppán mellett) — melyet még IV. Bélától kapott -- Péter erdélyi püspöknek.⁵⁾

Pénzügyi nehézségei most szemláltomásra növekednek. 1294. márczius 31-én baranyamegyei birtokain tartózkodván, a pécsi káptalan előtt, nagyfalui birtokának egy részét, *rokonainak*, Kán nb. Siklósi Gyulának és Péternek, 50 márkáért elzalogosítja, megígéri egyúttal, hogy ez 50 márkát még 1294. november 30-án visszafizeti. A nevezett határnapon találkozunk ugyan vele Baranyamegyében, mint rokonainak bizalmi férfiával, de nem tudjuk, hogy elzalogosított jószágát kiváltotta volna.⁶⁾

¹⁾Hazai okmánytár VI. 240.

²⁾Hazai okmánytár VII. 183. 184.

³⁾Fejér. V. 3. 310.

⁴⁾Fejér. V. 3. 332.

⁵⁾Wenzel. IV. 332.

⁶⁾Wenzel. X. 162. XII. 553.

1295-ben fiával, *Miklóssal*, ismerkedünk meg, a ki azzal mutatja be magát, hogy makótelki birtokát (a Maros mentén), a somosi erdővel s a hasági erdőrésszel (Alsó-Fejérmegyében), 30 ezüst márkáért Clementin erdélyi kanonoknak örökíti.¹⁾

1297-ben eladja Mikod bán jobostelki birtokát (szintén Alsó-Fejérmegyében), Dávid fiainak: Péter, Márk és Istvánnak, továbbá Gud fia Péternek. Ez eladásba fiai: *Miklós*, *Demeter* és *Péter* beleegyeznek. Az illető okirat Jobostelken van kiállítva.²⁾

1298. január 13-án fiai (Miklós, Mera (?) és Péter), beleegyezésével szent-királyi (Aranyos mellett) és lónai birtokát felcseréli, a mennyiben értük Péter erdélyi püspöktől annak újvári és faludi jószágait kapja. Fennebbi napon Mikod bán még személyesen jelenik meg a gyulafejérvári káptalan előtt.³⁾ De ez már utolsó cselekvése. Még ez évben, 1298-ban, István budai kanonok és Domonkos káptalain jegyző előtt végrendelezik, mely alkalommal leányát, *Erzsébetet*, *Aba nb. »Chente« János nejét* s annak örökösait a dobokamegyei jeni és csobolai birtokainak örökösivé teszi.⁴⁾

Gyermekeiről a következőket tudjuk:

a) *Miklós*, mivel már 1295-ben találkoztunk, Róbert Károly királyt, midőn ez legelőször jött Erdélybe, Egregy nevű birtokában nagyszerűen fogadta, miért is a királytól 1310. december 8-án egregyi vámjogának emelését kapta.⁵⁾ E Miklós fiai: *János* és *László* 1332-ben a kökényesi konventhez tartozó Békásmegyernek a kegyurai.⁶⁾ 1341. márczius 14-én a Miklós fiai: *László* és *Miklós* már *»Dobokai«*-ak.⁷⁾ Miklós fia: *Dobokai János* előfordul 1348. május 8-án és 1350. szeptember 16-án.⁸⁾ Utoljára ráakadunk 1366-ban. 1372-ben már nem él. Fia *László* felmerül 1366-ban; ennek fia *Miklós* 1372-ben (Fejér IX. 3. 638. IX. 4. 477).

b) *Péter* csupa inségből a Maros mentén feküdt újvári birtokát András erdélyi püspöknek adta zálogba s mivel ki nem vált-hatta, át is hagyta a püspöknek 1316. május 1-én: Fiai: *János*, *Péter* és *Dávid* beleegyeztek⁹⁾. E Péter 1332-ben mint a fent említett Békásmegyér kegyura még életben van.¹⁰⁾

c) Angelo, désvári prior, 1335 július 4-én kijelenti, hogy Pál belgrádi püspök részére azon 120 márkát átvette, melylyel *Mikod bán fia János* a püspöknek királyi ítélet alapján tartozott.¹¹⁾

1) Wenzel. V. 131.

2) Wenzel. V. 179—215. Hazai okmánytár. VIII. 389.

3) Fejér. VI. 2. 149.

4) Wenzel X. 312.

5) Hazai okmánytár. VII. 362.

6) Anjoukori okmánytár. II. 632, 635.

7) Anjoukori okmánytár. IV. 78.

8) Anjoukori okmánytár. V. 178., 404.

9) Fejér VIII. I. 603.

10) Anjoukori okmánytár II. 635.

11) Fejér VIII. 4. 132.

d) Mikod bán leányáról, *Erzsébetről*, tudjuk, hogy fia, Aba nb. János, Mikodnak 1298-ban kiállított végrendeletét, 1326-ban az egri káptalan által átíratva¹⁾ s hogy 1356 november 4-én Szolnokmegyében feküdt hosszúmezei birtokát s a borzvai hegyet nővére fiainak (Vas Miklós neje volt az ő nővére), a Wass grófok őseinek hagyományozta.²⁾

Imre fia János, kivel 1286-ban találkoztunk, egy *Rénold* nevű fiut hagyott maga után, ki 1312. augusztus 28-án az erdélyi káptalan előtt Szolnokmegyében fekvő Ormánd és Képestelek nevű birtokait neje fivérének, a nográdmegyebeli Kathyz nb. Péternek (Péter atyja Mihály a későbbi Szécsényi Tamás erdélyi vajdának a nagybátyja) adományozta, a miből arra következtetünk, hogy 1312-ben még nem volt neki fia.³⁾ E mellett különben még az is szól, hogy 1315-ben erdélyi birtokait: Aknay-t, Komlód-ot és Nyulast halála esetére az erdélyi káptalannak hagyományozta.⁴⁾

* * *

Az előadottak szerint e nemzetség nemzedékrendi táblája következőleg alakul:

Kökényes 1186 I. Rénold

I. Mikod.

II. Mikod (István) 1250 † 1298					Imre 126 $\frac{3}{8}$ † 1285
1275—1276. szörényi bán.					I. János 1286.
I. Miklós 1295—1310	Demeter 1297—1298	I. Péter 1297— 1332	II. János 1335	Erzsébet 1298	II. Rénold 1312—1315. Neje: Kathyz nb. Mihály leánya.
IV. János László 1332 1366	László II. Miklós 1341	III. János 1316	II. Péter, Dávid 1316. 1316.	férje: Aba nb. „Chente“ János 1298.	
László 1366—1372					
Miklós 1372.					

folytatják a nemzetséget mint „Dobokai“-ak.

DR. WERTNER MÓR.

¹⁾ Anjoukori okmánytár II. 268.

²⁾ Hazai oklevéltár 261. Ugy látszik, hogy az 1307. és 1314-ben előforduló János, az Alia nb. „Chenche“ János fia (Anjoukori okmánytár VI. 318) a „Chente“ Jánossal azonos s hogy Alia (Aba helyett) tollhiba.

³⁾ Anjoukori okmánytár I. 270.

⁴⁾ Fejér VIII. I. 574.